

БОКС И БАСКЕТ В БУКУРЕЩ И БЕЛГРАД (ИЛИ МАЛКО ИСТОРИЧЕСКА ЧАЛГА)

Димитър Григоров

Твърдението на Франк Лойд Райт, че спортът е политика с други средства сигурно е пресилено, но наблюдението, че между двете съществува силно привличане, отдавна се е превърнало в клише, което едва ли се нуждае от доказателства. Въпреки голямата роля, която в пряк и преносен смисъл спортът играе в съвременния свят, историците в България и Югоизточна Европа като че ли не му отделят особено внимание, по същия начин, по който пренебрегват такива масови феномени като поп и рок музиката, хулиганството, младежките субкултури и т.н.

С това кратко съобщение представям два документа от Архива на Министерството на външните работи. Първият документ е част от общия месечен доклад на българската мисия в Белград и се отнася до Четвъртото европейско първенство по баскетбол за жени, състояло се в Белград през юни 1954 г. (Вж. ПРИЛОЖЕНИЕ 1), докато вторият е една информация, изцяло насочена към реакциите на румънската публика по време на XVIII европейско първенство по бокс в Букурещ от 31 май до 8 юни 1969 г. (Вж. ПРИЛОЖЕНИЕ 2). Признавам, че попаднах на тези документи случайно и ги прочетох от чисто любопитство, докато работех по една

съвсем отдалечена „сериозна“ тема. Ето защо настоящият текст е резултат от заниманията ми с история като хоби, а не като професия.

Около 15 години делят единият от другия документ. Въпреки това те биха могли да бъдат разгледани заедно. Не само защото и двата са посветени на спортни събития или пък, защото разкриват интересни детайли за „здравата“ връзка политика-спорт. По-важни според мен са допирните точки в политическата обстановка, характерна за Югославия и Румъния, която в немалка степен обяснява отношението на публиката към СССР и социалистическите страни и мерките на съответните власти, взети срещу описаните реакции по трибуните. По-надолу ще обърна внимание на някои детайли, които считам за интересни. Разбира се, в края на съобщението съм приложил и двата документа, така че всеки може сам да добие представа за съдържанието им и да предложи своя интерпретация.

Спортът в ползрението на българските дипломати

Вероятно на българските дипломати са били добре известни близките отношения на политиката със спорта. Ето защо те предоставят информации за спортни събития, като впечатление прави това, че общо-взето самите спортни резултати са оставени на заден план¹ за сметка на реакциите на трибуните и действията на властите. Българските дипломатически служители или техните началниците сигурно са били наясно, че по време на спортните събития хората реагират емоционално, често първосигнално като трудно могат да се прикриват. За подобно поведение способства и обстоятелството, че в тълпата човек губи индивидуалността си, но с това се размива и отговорността му, тъй че на властта

¹ Неслучайно в докладите има сгрешени имена и са изпуснати важни детайли от шампионатите.

й е по-трудно да му я търси. По този начин наблюдателят може да се ориентира в нагласите на обществото, които иначе са силно размити в официалните документи, декларации и контролираната или самоконтролираща се преса. Така „следенето“ на спортните „мероприятия“ е част от дейността на дипломатите, които допълват сведенията си чрез преки наблюдения върху поведението на зрители и състезатели. За отбелязване е, че в случая българските дипломати в Белград и Букурещ заострят вниманието си към спортните събития тогава, когато във външната политиката на съответните страни се извършват сериозни промени или се ускоряват започнали вече тенденции.

Политическата ситуация в Югославия през 1954 г. и Румъния в края на 60-те години

С какво най-общо се характеризира политическата ситуация в Югославия през 1954 г. и в Румъния 15 години по-късно?

През 1954 г. отношенията между Югославия и съветския „лагер“ са в процес на постепенна стабилизация, която започва след смъртта на Сталин. Първите признаци се проявяват след завръщането на Тито от Великобритания² и решението на ЦК на ВКП (б) за нормализация на връзките с Белград от лятото на 1953 г.³ Взаимните обвинения отслабват, а пресата както в Югославия, така и в доминирания от СССР лагер, притъпява остротата на критиките си. Ето защо сведенията от българското посолство, отразяващи европейското по баскет, са интересни с това, че показват

² Тито е на официално посещение във Великобритания от 16 до 25 март 1953 г.

³ През юли 1953 г. Президиумът на ЦК на КПСС по инициатива на Н. Хрушчов и А. Микоян налага „необходимостта“ от нормализация на отношенията с Югославия. На 14 август правителството на СССР обявява, че пристъпва към политика на нормализация на отношенията с Югославия.

доколко спортната публика съумява да следва официалната линия на югославските ръководители. За сравнение през 1969 г. в Румъния също така се забелязва известна стабилизация в отношенията на страната със Съветския съюз и другите страни, членуващи във Варшавския договор; отношения, които са се изострили през есента на 1968 г. във връзка с „чешките събития“, когато, както е известно, Букурещ се противопоставя на действията на своите съюзници. Разбира се, градусът на тази „криза“ на официално ниво е много по-нисък от този на конфликта Тито-Сталин в периода 1948-1953 г., който предхожда доклада, засягащ европейското първенство по баскет. Дали това обаче може да се каже и за реакциите на румънската публика?

Отношението на публиката

И в Югославия, и в Румъния⁴ по време на състезанията се стига до „грозни сцени“ по трибуните, нека да използвам това клише от съвременната българска спортна журналистика. И в двете страни представителите на Източна Европа са обект на негативни реакции. В Югославия „навиячите“ „каменуват“ (т.е. замерват с камъни) състезателите, а в Румъния освиркват съветския химн. И през 1954 г., и през 1969 г. най-враждебно е отношението към съветските състезатели⁵. В Югославия това отношение се засилва поради едно чисто спортно обстоятелство, което съзнателно или не, убягва на дипломата, автор на доклада – мачовете на югославянките със съветските баскетболистки. По ирония на съдбата

4 *Работническо дело* отбелязва само в едно изречение, че румънската публика била необективна. – *Работническо дело*, 9 юни 1969 г., бр. 160, с. 6.

5 И в други соцстрана спортът се превръща в отдушник за натрупаното срещу Съветския съюз недоволство. Само ще вметна, че през 1969 г. в Чехословакия има младежки антисъветски демонстрации във връзка с хокейните срещи между Чехословакия и СССР, които са отбелязани от българските дипломати.

жребият определя именно СССР и Югославия да са заедно в политически взривоопасната група А на първенството. Третият отбор е този на „Западна Германия“. Югославянките отнасят немкините с 69:14 и излизат с повишено самочувствие срещу Съветския Съюз, но губят мача, играл се на 5 юни с 48:43. Именно тогава съветските баскетболистки трябва да се пазят от летящите към тях камъни⁶. След това СССР просто се надсмива над германките с 106:11 (57:0)! Няколко дни по-късно (на 10 юни) СССР отново побеждава югославянките, но с унижителното 81:32⁷.

И така съветските баскетболистки са замервани с камъни по време на мача си с югославянките. За сметка на това, обаче има нюанси по отношение на представителите на другите социалистически страни. В натегачески стил българският дипломат възмутено подчертгава, че в мачовете на СССР с „демократични“ (разбирай комунистически) държави публиката винаги подкрепяла „демократичните“. В същото време и те са обект на нападки от страна на публиката, защото винаги падат в тези срещи, а за югославските зрители обясненията не могат да бъдат чисто спортни – намесват се конспиративните теории: „Как ще победят Москва“, „Как е възможно да победят Москва, като последната предварително е разпоредила никой да не побеждава тима на СССР“, „Нали са техни агенти как е възможно да ги победят“ и „Нали имат директива да не ги побеждават“. В интерес на истината тези твърдения, се подхранват от това, че българските, унгарските и чехословашките спортистки без изключение

6 По този повод *Народен спорт* съдържано отбелязва, че срещата между СССР и Югославия протекла „при твърде отежнена обстановка поради некоректното държане на част от публиката“. „Нашият отбор ще играе във финалната група“. – *Народен спорт*, бр. 1061, понеделник, 7 юни 1954 г., с. 1; *Работническо дело* се ограничава със съобщението, че СССР спечелил мача с Югославия. – *Пак там*, 6 юни 1954 г., бр. 157, с. 4

7 *Работническо дело*, 11 юни 1954 г., бр. 162, с. 4

мачкат Югославия, но се представят неубедително срещу съветския тим⁸. Пропуска се обаче обстоятелството, че СССР вече два пъти е триумфирал с европейската титла за жени. Всъщност подобно съмнение в редовността на всички победи на СССР във всеки видове спортове, постигнати над друга соцстрана, е типичен феномен, както знаем, и за българската спортна публика в годините, когато бяхме съветски най-верен съюзник. Само ще допълня, че когато на преден план излязат конспиративните теории, за друг един важен фактор в спорта е трудно да остане незасегнат – става въпрос за съдийството. Така през 1954 г. в Югославия подложени на натиск от страна на зрителите са съдиите от „лагера“ най-вече, когато свирят в мачове между „наша“ и капиталистическа страна. И тук изказванията по адрес на реферите търсят съветска конспирация: „Нали е техен човек“, „Нали е агент на Москва“ и пр“.

Карикатура на Душко Йованович, озаглавена „Олимпийски огън. СССР-България 2:1“. Добър пример за това как в Югославия възприемат спортните успехи на СССР, постигнати над другите страни от „лагера“. В случая е намесен олимпийският футбол. Рисувачът е изобразил българския вратар да казва на съветските играчи: „Благодарете се на мен, че пуснах втори гол, иначе всички щяхте да отидете в Сибир“. *Жж*, 19. август 1952⁹.

⁸ Вж. *Работническо дело* от 10 юни 1954 г., бр. 161, с. 4; 11 юни 1954 г., бр. 162, с. 4; 12 юни 1954 г., бр. 163, с. 4; *Също Народен спорт*, бр. 1062, петък, 11 юни 1954 г., с. 1-4; *Пак там*, бр. 1063, понеделник, 14 юни 1954 г., с. 1, 4; България също побеждава Югославия – 55:30. Според *Народен спорт* това става, защото „Българските баскетболистки непрестанно и задълбочено усвояваха богатия опит на съветската баскетболна школа в прекрасните условия за развитие на този спорт, създадени от Партията и народната власт [...]“. „Победи на българския отбор“. – *Пак там*, бр. 1062, петък, 11 юни 1954 г., с. 1.

⁹ Благодарности към доц. д-р Мирослав Йованович от

Сталин и неговите сателити в Европа, изобразени като изнемощяло добиче. Карикатура в *Jeж*¹⁰.

Тази представа за страните от „лагера“ напълно се вписва в насаждания през периода 1948-1953 г. образ за източноевропейските страни като един обикновен слугинаж на СССР – едно пропагандно внушение, което най-лесно се визуализира чрез многобройните карикатури, публикувани на страниците на югославското хумористично издание *Jeж*. По същия начин югославските ръководители са изобразявани от коминформбюровската пропаганда като жалки капиталистически подлоги.

В информацията на българския дипломат е отделено място и за привържениците на българския отбор. Такива в Белград има, а на самият дипломат не му е много ясно откъде са дошли, за което външно министерство му прави забележка в последвалия анализ на доклада¹¹. Българските запалнянковци активно подкрепят отбора, вероятно въодушевени от добрата му игра по време на шампионата, която се увенчава с бронзови медали.

Както вече посочих, в Румъния също както в Югославия, най-враждебно са посрещани съветските спортисти. В задушното и топло време в началото на юни румънците обаче са много по-отрицателно настроени към другите соцстрани отколкото югославяните и заедно с това положителните им реакции към запада са по-ясно изразени. Вероятно това поведение се обяснява с внушенията на режима срещу „петте“ членки на Варшавския договор, нахлули в Чехословакия. Заедно с това трябва да се отбележи и специалното отношение към унгарците, което Философския факултет на Белградския университет, който ми изпрати карикатурата.

10 Благодарности към Неманя Калезич експерт в Народната библиотека на Сърбия, който ми предостави карикатурата.

11 АМВНР, оп. 10п, а.е. 77, л. 49

има своите исторически обяснение и е много по-крайно сред обикновенните хора, отколкото при управляващите. Както е известно в ръководството на партията и в края на 60-те има представители на най-голямото малцинство в Румъния. Самият Чаушеску тогава не веднъж подчертава принадлежността на унгарците към румънската неделима и единна нация. Същевременно покрай чехословашките „събития“ режимът затвърждава убеждението си, че може да разчита на силно отрицателните нагласи на румънците особено към „руснаци“¹² и унгарци, за да укрепва позициите си. В следващия параграф ще обърна внимание на това.

Реакциите на властта

На първо място прави впечатление, че и в двете дипломатически информации се опитват да внушат, че властта се погрижва да подбере част от публиката – в Югославия чрез цените на билетите, а в Румъния – чрез пропуските. Реакциите на трибуните показват, че дори да е бил търсен някакъв ефект (което е доста съмнително) по отношение поведението на зрителите в определени ситуации, такъв не е постигнат, защото често на стадионите под влияние на страстите, хората се сливат и действат сходно независимо от материалното си положение или обществения си произход. Изглежда, че в Титова Югославия ръководството е значително по-притеснено от поведението на зрителите, защото са взети мерки ексцесиите да бъдат прекратени, а има и арестувани. Временно управляващият българското посолство в Белград, Д. Кинкин подчертава, че „югославските ръководители“ излизат със статии, осъждащи „хулиганските прояви“. Вероятно това е свързано с желанието на властите да не дразнят излишно СССР и контролираните от него източноевропейски страни, в един

12 Значителна част от жителите на СССР не са руснаци и ето защо използвам кавички.

период, когато трябва да се загърбят изключително острите взаимни нападки, характерни за периода 1948-1953 г. и разумно да се пристъпва към сближение.

За разлика от Югославия румънският режим не взема „ефективни“ мерки срещу поведението на зрителите по време на състезанията. Порицанието се появява в румънския партиен печат след края на надпреварата. То е обаче оценено от служителя на българското посолство Виктор Петров като половинчато. Вероятно тази реакция на властта може да се впише в поведението на румънските ръководители по време и след нахлуването на Варшавския договор в Чехословакия. Така Чаушеску и останалите висши партийни и държавни функционери енергично се противопоставят на агресията (с което най-вече генералният секретар си спечелва подкрепата на народа за години напред), но в същото време с малки изключения гледат да спазват един умерен тон по отношение на Съветския съюз и другите социалистически страни. Това поведение доста се отличава от настроеността на населението, което като цяло е много по-крайно в нагласите си, особено спрямо „руснаците“ и „народа на Атила“ или унгарците¹³. Без да се подава изцяло на националистическата еуфория, за която сам е съдействал с поведението си през август 1968 г., Чаушеску умело я манипулира най-вече в собствен интерес, както бъдещето ще покаже. Ето защо в случая с първенството по бокс властта толерира избуяването на антисъветски и антиунгарски страсти, след което излиза с балансирана умерена позиция. Впрочем умелото използване на антисъветските настроения и латентния национализъм в страната е основен елемент в

13 За непосредствените реакции на обикновенните хора, изразен в писма до Чаушеску през август-септември 1968 г., които не са публикувани в официалната преса – вж. Григоров, Д. „Ние сме даки, ние сме румънци!“ Народът зад Чаушеску срещу „руснаците“ (1968). – В: Преломни времена. Сборник в чест на 65 годишнината на проф. Л. Огнянов. С., 2006, с. 720-735

политическата игра на Чаушеску и румънското ръководство. Това дебело е подчертано в един доклад на българския пълномощен министър, Георги Богданов¹⁴, отразяващ партийния конгрес през 1969 г.: „Конгресът утвърди и засили тенденциите към култа на личността на Н. Чаушеску и неговия политически курс. Разбира се, това означава, че национализмът и антисъветизмът остават ръководно начало в румънската политика“¹⁵.

Българските спортисти в чужбина

За разлика от доклада, посветен на европейското по бокс, в който не се казва абсолютно нищо за поведението на българските боксьори извън ринга, информацията от Белград се спира върху това на баскетболистките ни в свободното им време. Тези сведения са интересни, тъй като представят някои от най-баналните страни от живота на момичетата от националния отбор в югославската столица, само че пречупени през гледната точка на едно официално лице, каквото е временно управляващият българското посолство. Той определя като „некултурни прояви“ оплакванията на баскетболистките, които се жалват, че нямат достатъчно пари, както и нескритото им възхищение пред витрините на югославските магазини. Последното всъщност винаги е правило най-голямо впечатление на българите в югославската столица, така че това е типична реакция. Така, изглежда, че едно значително мнозинство от обикновенните българи след края на конфликта Тито-Сталин се впечатлява най-вече от лъскавата страна на Югославия и не обръща особено внимание на придължаващия култ към Тито, противоречивата външна политика на страната, а защо не и на македонския въпрос. Това, Впрочем, ясно

14 Георги Богданов – български дипломат, посланик, ръководи посолството в Букурещ през 1963-1969 г.

15 АМВР, оп. 20-п, а.е. 391, л. 77

се вижда в спомените на известния български илюзионист Астор, в които главата, посветена на престоя му в Югославия симптоматично е озаглавена: „Лукс. Красавици. Чужбина. Всичко това само в Белград“¹⁶.

* * *

В заключение ще повторя, че значението на спорта като изразител на обществени нагласи е особено голямо при диктатури като комунистическите режими в Европа. Тук аз представям един случай, в който спортните прояви демонстрират известни различия между настроенята на хората от една страна и действията на властта от друга. Общо взето такива различия са характерни за периоди на постепенна нормализация, каквито преживяват и Югославия, и Румъния, в отношенията си със СССР останалите европейски социалистически държави. Обикновено по време на противопоставяне особено, когато става дума за противопоставяне срещу една свръхсила, властта и масите имат значително по-близко поведение. Така например, в своята много хитро поднесана на западната публика книга за конфликта Тито-Сталин изключително способният представител на отречената порода на историците-пропагандисти, Владимир Дедиер, описвайки драматичните футболни мачове между Югославия и СССР на олимпийските игри в Тампере през 1952 г., показва неподправената всенародна радост, която напълно съответства на тогавашните цели на титовия режим¹⁷. Две години по-късно обаче, желанието на югославското ръководство да

16 Гозес, И. Астор. Господарят на магията. С., [б. г.], 54 – 61.

17 В книгата му *The Battle Stalin Lost*, предназначена главно за западната публика, Дедиер включва две глави, посветени на най-великата игра – футбола. Тук цитирам френското издание на книгата. *Dedijer, V. Le dîfi de Tito. Staline et la Yougoslavie. Paris, 1970, p. 78-81, 316-319.*

подобри отношението си СССР и доминирания от него „лагер“ не отговаря на побеснелите от загубата на любимките си в мача със съветските баскетболистки „навиячи“. В по-малка степен същото се отнася и за румънския случай през 1969 г.

Според мен подобни документи могат да намерят приложение в полето на т.нар. субалтерни изследвания (*Subaltern studies*) или „история отдолу“¹⁸, която е фокусирана най-вече върху миналото на обикновенните хора, на масите, изследва процесите на „базово ниво“. Наистина този тип проучвания първо си пробиват път в контекста на колониалната история, за да представят една по-пъстра картина на нагласите и действията на обикновенното население, местните издигнати класи и колониалните власти. Същевременно обаче една от основните идеи на тези „субалтерни изследвания“ – да изучава поведението на масите и да откроява сходствата, различията и взаимните влияния между тях, „елита“ и властта, може да се използва по отношение на политическите измерения на спорта и особено мястото на спортната публика. В тази връзка трябва да се подчертае, че един от методологическите проблеми, които възникват при подобни проучвания, е свързан с обстоятелството, че много често историята на обикновените хора и политическите им нагласи се възстановява по източници, които са дело на властта. Точно такъв е случаят тук и именно в това се състоят сериозните недостатъци на приложените от мен документи.

В крайна сметка едва ли спортната тематика ще се превърне в основен обект на историята като наука. Същевременно тя притежава потенциал, за да бъде

18 Понятието субалтерен е въведено от Антонио Грамши. Буквално то се отнася до хора или групи, които се намират на ниско обществено положение поради расова, класова, етническа, религиозна полова, принадлежност, сексуална ориентация и т.н.

вдъхновение за историята като хоби или като изкуство.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

ИЗ ОБЩИЯ ДОКЛАД ЗА МЕСЕЦ ЮНИ 1954 Г. НА ВРЕМЕННО УПРАВЛЯВАЩИЯ БЪЛГАРСКОТО ПОСОЛСТВО В ЮГОСЛАВИЯ, Д. КИНКИН (30 ЮНИ 1954 Г.)

- 36 -

[...]

Европейски шампионат по баскетбол за жени

От 4 до 12 юни в Белград се проведе IV Европейски шампионат за жени по баскетбол. В шампионата участваха СССР, България, Чехия, Унгария, Франция, Австрия, Западна Германия, Дания, Италия и Югославия.

Ако се съди от публикуваните материали в пресата по време на подготовката на този шампионат, може да се предполага, че югославяните са очаквали блякави резултати. Подготовката на шампионата започна 4-5 месеца по-рано. В гражданството се създаде интерес към тези състезатели и към резултатите на техния отбор.

Югославяните надцениха възможностите на своите състезатели и поради това в пресата им се появиха статии, от които лъхаше едно грубо надценяване, като предричаха за своя тим дори и първо място. Може би и това надценяване да ги е накарало да пожелаят европейския шампионат да бъде проведен в Белград, за да могат да демонстрират висотата на техния баскет.

Техническата подготовка бе извършена сравнително добре. Редица предприятия дадоха парични помощи на

организационния комитет, уреждащ подготовката за европейския шампионат по баскетбол за жени.

Баскетболните отбори дойдоха доста преди откриването на шам-

- 37 -

пионата. Същите бяха настанени в „детското градче“, намиращо се на местността „Кошутняк“¹⁹. Не са забелязани от наша страна известни дискриминации по отношение на отборите от страните на нашия лагер – всички отбори са били поставени при еднакви условия.

Интересът към тези състезания беше голям. Състезанията бяха масово посещавани от гражданството. Цените на билетите бяха доста скъпи и от това може да се съди и за това, какво представлява публиката. Въпреки че посещението бе отбрано до известна степен, интересът към тимовете на нашите страни беше голям. Имаше и хулигански прояви от страна на публиката. Така например при срещата между отборите на СССР и Югославия публиката е била много нездържана – викала, псувала и дори са хвърляли камъни по играчи от нашите страни. В разговор с политическия ръководител на чешкия отбор последният ми каза, че са предупредили югославяните, че ако се продължава с тези хулигански отношения техният отбор ще напусне шампионата и ще си замине за Прага. Протестиране е имало и от други отбори.

Тия хулигански прояви са били характерни за началото на състезанията, докато за края те почти изчезнаха, въпреки, че и дума не може да става за безпристрастие на публиката. Така например, когато дадена среща се реферираше от съдия-представител на наша страна, и последния свиреше грешка на капиталистически тим /при среща с тим на наша

19 В момента голям белградски парк.

страна/ биваше усвиркван. В такива случаи се правиха изказвания „Нали е техен човек“, „Нали е агент на Москва“ и пр.

Когато тимът на СССР се срещне с тим на демократична страна публиката вземаше /като цяло/ страната на демократичната страна. Съветският тим демонстрира превъзходна игра и заслужено победи всички други участници в шампионата. При загуба на демократичен тим от тима на СССР се правиха изказвания от страна на отделни лица сред публиката: „Как ще победят Москва“, „Как е възможно да победят Москва, като последната предварително е разпоредила никой да не побеждава тима на СССР“, „Нали са техни агенти как е възможно да ги победят“, „Нали имат директива да не ги побеждават“ и пр.

Хулиганските прояви и протестите на отделни тимове накараха ръководителите-югославяни да публикуват статии-предупреждения към публиката, като казваха, че подобни прояви излагат страната, че ще бъдат санкционирвани ония, които нарушават реда на състезанията и пр. Пред служители от посолството е бил задържан един студент за хулиганска проява.

Тимът на СССР и тия на демократичните страни демонстрираха далеч по-висока класа баскет и спечелиха публиката²⁰.

Трябва да се отбележи, че на състезанията бяха отишли и не-

- 38 -

малък брой българи, които при среща на нашия тим, с който и друг да било викаха „Искаме победа“ и пр. Групата е била

²⁰ СССР печели, втори са чехкините, нашите – трети, унгарките са на четвърто място. Югославянките остават едва пети, а в т.нар. „утешителна група“ има само „западни страни“ – Италия, Австрия, Зап. Германия и Дания.

около 20-членна. Дали това са били редовни български граждани или емигранти и невъзвръщеници не се знае. Нашият тим е бил посрещнат и в Димитровград от българи, които не са имали възможност да разговарят с тях, но с ръце им пожелавали победа, като конкретно им казвали, че очакват I или II място да бъде завоювано от българския тим.

Немалък интерес прояви и полицията по отношение на нашия отбор²¹. Същата хвърли немалък брой лица по време на състезанията. Същите правиха опити да се сближават с нашите девойки и използват слабостите им. При отпътуването на нашия тим за София не беше подсигурено необходимото количество места за състезателите и ръководството на тима. Направи се предложение да бъде разделена групата на две, като едната остане в един вагон, а останалата отиде в друг. Това нещо беше отбито от страна на нашите състезателки, които са пътували прави.

Състезателките като цяло са се държали добре. Имало е случай на некултурни прояви, каквито са например: оплаквали са се някои пред югославяни, че получили по малко пари и не можели да си купят хубави неща; по време движение по улиците са изказвали високо възхищението си пред некой артикул и др. В резултат на подобни некултурни прояви се е стигнало дотам, че на една от състезателките им е предлагано да им се дадат динари, за да си купела каквото желаела, щом като не им стигали парите.

Състезателите бяха също проследявани по време когато са били в града, от органи на УДБ.

Европейският шампионат по баскетбол жени завърши субедителна победа на страните от нашия лагер, като званието „Европейски шампион“ заслужено спечели наново тимът на СССР.

²¹ В нашия отбор блести легендарната Ваня Войнова.

Белград, 30 юни 1954 година

ВР.УПРАВЛЯВАЩ

ПОСОЛСТВОТО: [подпис]

/Д. Кинкин/

Източник: АМВНР, оп. 10п, а.е. 77, л. 36-38

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

- 2 -

СПРАВКА

относно: проведеното Европейско първенство по бокс в Букурещ от 31 м май до 8 юни т.г. и някои прояви на стадиона²² от страна на румънската публика.

От 31 май до 8 юни т.г. в гр. Букурещ се състоя Осемнадесетото Европейско първенство по бокс при участието на 25 страни и 180 състезатели. Резултатите, постигнати от участващите страни, в това число и на нашата, вече са известни²³. Заслужава да се спрем на някои факти,

²² Става дума за „открития стадион за зимни игри „23 август“. Вж. „На ринга в Букурещ“. – *Работническо дело*, бр. 152, неделя, 1 юни 1969 г., с. 6

²³ България се представя изключително успешно с три бронзови медала и трима финалисти. Най-много представители на фи-

които правят странно впечатление.

Съдийството не беше на необходимата висота, в резултат на което бяха оцететени и отстранени от борбата за медали редица изтъкнати състезатели. Това ставаше главно със състезателите на Полша, СССР и България. Така на българина Милев съдиите отнеха най-малко бронзов медал²⁴.

Публиката беше много темпераментна. Всяко качване на ринга на румънски боксьор се предхождаше от няколкоминутни овации и скандирания. В много случаи се проявяваше некомпетентнот и явно изразена необективност. И то като се има предвид, че една част от публиката е подбрана с покани.

Особено зле, а в много случаи и враждебно, биваха посрещани боксьорите от петте социалистически страни – СССР, НРБ, Унгария, ГДР и Полша, а най-изразена непривязаност се подчертаваше към съветските състезатели.

Нещо обикновено бе, когато на ринга се състезаваха боксьори от капиталистическа страна и боксьори от социалистическа страна, публиката бурно да подкрепя представителя на капита-

- 3 -

листическата страна. Така по няколко минути се скандираше Испания, Италия, Турция и др.

Върхът на това лошо и враждебно отношение към боксьорите от социалистическите страни се прояви по време на финалите и връчване на медалите на победителите,

налите излъчва Румъния – 6, втори е СССР с 5, а България е на трета позиция.

²⁴ На четвъртфиналите Димитър Милев губи от Олех (Полша). Тук българският дипломат може и да се е заблудил, защото в българския печат загубата е приета спокойно, за разлика от поражението на Г. Станков срещу датчанина Йенсен, за което са обвинени съдиите.

публиката стигна до там, че когато се изпълняваше химна на Съветския съюз в чест на победителя Козняк²⁵, тя свиреше и много остро реагираше. Такъв неприятен инцидент се получи и при обявяването за победител и връчване на златен медал на унгарския боксьор, който на финала победи представителя на Турция²⁶. И вместо да се окаже заслуженото на победителя, което изисква елементарната спортна етика, овациите и скандиранията бяха отправени към турския боксьор, и то когато се изпълняваше химна на Унгария.

Макар и с доста закъснение в румънския печат – в „Скънтея“ от 29.VI.1969 г, излезе статия, която прилагаме²⁷, а на 2.VII в същия вестник Националният съвет за физкултура и спорт дава отговор под заглавие „Във връзка със статията „Никакво снизхождение към хулиганските прояви на спортните трибуни“.

По обясними причини, според нас, в посочените статии се прави само известен опит да се посочат някои неща, без да се видят истинските причини за това, което стана на стадиона по време на Осемнадесетото европейско първенство по бокс.

Букурещ, 30 юни 1969 г.

Написал: [подпис]

Виктор Петров, секретар при

Посолството

ВП/ЕГ

25 Всъщност името на боксьора е Позняк, който на финала в категория до 81 кг. побеждава Моне от Румъния.

26 Става дума за победата на унгареца Орбан над турския състезател Татар на финала в категория до 57 кг.

27 Статията не бе открита в архивната единица.

Написано в 5 екз.

2-за Министерството

1 за ЦК на БКП

1 за БСФС

1 за Посолството

АМВНР, оп. 20п, а.е. 389, л. 2-3

BASKETBALL AND BOXING IN BELGRADE AND BUCHAREST OR SOME HISTORICAL CHALGA

Dimitar Grigorov

According to the English version of Wikipedia *Chalga* (Чалга) is a form of Bulgarian music drawing from Balkan folk traditions and incorporating a blend of Arabic, Turkish, Greek, and Roma (Gypsy) influences, as well as motifs from Balkan traditional music, flamenco and klezmer music. *Historical chalga* is a term applied by the Bulgarian historian Prof. Ivan Ilchev to describe the vulgar interpretation of historical facts by some Bulgarian historians who aim to present the past in accordance to what the popular audience, “the masses”, want to read and hear about this past.

In such a sense the author has chosen the sport – a topic which is typical for the “masses” and their attitudes. As the popular culture, urban youth subcultures etc., the sport themes are rather neglected by the historians in South Eastern Europe as a whole and Bulgaria in particular being left to the sport journalists.

With this short article the authors presents two documents

from the Archive of Bulgarian Foreign Ministry. The first document is part of a general monthly report from Bulgarian Embassy in Belgrade and contains some information on the Fourth European Women Basketball Championship which took place in the Yugoslav capital in June 1954 (See Annex 1), while the second document is an information fully dedicated to the behavior of the Romanian audience during the Eighteenth European Box Championship organized in Bucharest in the end of May and the beginning of June 1969 (See Annex 2).

Some 15 years lay between the documents under consideration but yet the author suggests that they can be studied together. Not just because the documents contain data about sport events or because they provide interesting details about the strong connection between sport and politics. According to the author more important are the common points of the political situation in Yugoslavia after Stalin's death and in Romania after the summer of 1968 when Ceausescu refused to participate in Warsaw treaty's military action in Czechoslovakia. The situation in these both countries partly explains the attitude expressed Yugoslav and Romanian audience toward the representative of USSR and other European socialist countries. The international context also provides some answers regarding the measures taken by the Yugoslav and Romanian authorities against the reactions of the audience described in the reports.